

*Enkele ouderwetse hoogstamboomgaarden: wat een
schoonheid en een paradijs voor flora en fauna.*

heden, bespuitingen en ook de oogst zeer gemakkelijk zijn uit te voeren.

Vroeger gebruikte men echter hoogstammige vruchtbomen met een grote kroon en een stamhoogte van minstens 160 cm. Men plantte ze ver uiteen in rijen of verdeelde ze losjes over het cultuurlandschap, vooral in hooilanden. Hier konden alle vruchtbomen zich ontwikkelen tot volgroeide individuen met grote afgeronde kronen, en aldus vormden zij markante elementen in het landschap.

De esthetische waarde van deze ouderwetse boomgaarden moet niet worden onderschat. Hun spectaculaire bloei in het voorjaar, de lommerrijke omstandigheden die zij in de zomer opriepen, de vruchtenlast die zij in de herfst torsten, het waren allemaal accenten die het landschap zeer aantrekkelijk maakten, en die helaas in het agrarische steppeland- schap van tegenwoordig geheel ontbreken.

Elke boom is een biotoop.

Een ouderwetse boomgaard ziet er niet alleen mooi uit, maar vormt bovendien een buitengewoon rijke en bijna door niets te vervangen leefomgeving. De etage-opbouw van zo'n boomgaard van de wortelhorizon der grassen tot hoog in de toppen van de vruchtbomen, schept dekkings- en vestigingsmogelijkheden voor een verbazende hoeveelheid aan organismen met een reeks van uiteenlopende biotoopeisen. Afgezien van de permanente bewoners vindt men in ouderwetse boomgaarden nog talrijke bezoekers uit naburige biotopen.

Een complete lijst van alle hier voorkomende soorten zou vele tientallen pagina's in beslag nemen. Een kleine greep uit de verscheidenheid moge voldoende zijn om de rijke orkestratie van het leven in een boomgaard te verduidelijken.

Hier leven bijvoorbeeld bijzonder veel vlinders. Men ziet er uiltjes, spanners zoals de Grote wintervlinder, wespvlinders, spinners zoals de Ringelrupsvlinder, nachtpauwogen en kleine pages.

Hier leeft ook de rups van het uiterst zeldzaam geworden Geaderde witje en van de Grote vos, die ook al tot de meest bedreigde soorten van onze inheemse fauna behoort.

Naast vlinders delen ook talrijke keversoorten hier hun woonplaats met elkaar. Op een enkele vruchtbom kunnen junikevers, groene snuitkevers, prachtkevers, lieveheersbeestjes, poppenrovers en diverse soorten boktorren leven.

Grote poppenrover

Klein geaderd witje

Paapje

Grote vos

Ook de andere verwantschapskringen van de eindeloos gevarieerde insectenwereld hebben hun vertegenwoordigers in en rond boomgaarden.

Roofwantsen, zweefvliegen, wespen, galmugjes, spinmotten: deze biotoop onderhoudt de meest verschillende consumentengroepen. Dan hebben we het nog niet gehad over de talrijke soorten spinnen die hier voorkomen, van de roofmijt tot de langpootspin.

Een paradijselijk eiland.

Met het leger van geleedpotigen en hun jeugdstadia is de inventarislijst der soorten echter nog lang niet compleet.

In een extensief gebruikte boomgaard leven vanzelfsprekend ook talrijke vogelsoorten. Zo broeden hier mezen, boomklevers, boomkruipers, roodstaarten en grauwe vliegenvangers. Ze bouwen hun nesten graag in de door rotting uitgeholde takken en stammen. Los tussen de takken hangen de nesten van de vinken, groenlingen, spotvogels, puttertjes en staartmezen. Op de grond, beschut in hoge kruidenruigten, broeden roodborstjes, boompiepers, tjiftjafs, tuinfluiters en paapjes.

Niet alleen vogels, maar uiteraard ook vleermuizen hebben waardering voor de rijkdom aan insecten in de boomgaard, terwijl zevenslapers en hazelmuizen meer tot de afwisselende eters behoren, die in de herfst ook een beetje helpen bij de oogst van vruchten in de ooftuin.

Al van meet of aan hebben oecologen er met nadruk op gewezen, dat de ouderwetse boomgaarden tot de weinige door mensen geschapen biotopen behoren die met enig succes de alarmerende achteruitgang van de soorten kunnen tegengaan. Vergeleken met de intensief geëxploiteerde agrarische steppe vormt een ouderwetse boomgaard met haar hoogstammige vruchtbomen en de extensief gebruikte kruidenondergroei als het ware een paradijselijk eiland. Zulke boomgaarden zijn belangrijke knooppunten in het toch al veelal te wijdmazige netwerk van meer natuurlijke landschapselementen dat nog resteert, en waarin dan ook tegelijk dozijnen dieren en planten te vinden zijn die voorkomen op de Rode Lijst van bedreigde soorten. Zulke in oecologisch opzicht uiterst waardevolle eilanden moeten in het cultuurlandschap dan ook beslist behouden blijven. Dus, als het even kan, laat ons dan een paar appelbomen planten- of beter nog een paar dozijn.

Het 'Olde Ras' virus

Druk van het zakenleven en herstellend van de crisis, heb je regelmatig een dosis rust nodig. Lopend door de tuin en zittend aan de vijver, krijgt het leven het nodige relativerends.

Van professie psycholoog, maar met 'roots' uit degelijk Brabants boerenkomaf, trekt als vanouds de boomgaard. Uiteraard had ik tantes in het nonnenklooster. Ik herinner me nog de grote boomgaard in Haps waar zij verbleven. We hadden ook familie in Duitsland, mét enorme boomgaarden. Het was altijd feest, met of zonder boomgaard. Het zal wel de reden zijn dat ik blij wordt 'tussen de bomen'. Met een stadstuin van zo'n 600 meter kwam het ene na het andere boompje. Lid geworden van het 'Olde Ras' en dus veel lezend over leibomen en hoe daar mee om te gaan. Enkele mooie appels, een peer, dat was het begin. Eén peer is te weinig, een tweede aangeplant, helaas met bloeiperiodes die niet op elkaar aansloten. Inmiddels is de gehele omheining en het groentetuintje bezet met leibomen, peren, appels, pruimen en een perzik en nectarine. Het is inmiddels lente en een feest om elke dag naar huis te gaan. Kijkend naar de bloesem, de bijtjes (buurman heeft een korf) en of de bestuiving al gelukt is. Heb voor alle zekerheid ook nog maar een kwastje gehanteerd, wil nog eindelijk een Williams Bon Chrétien zien groeien. Beetje snoeien en beestjes verwijderen, wat kan een mens snel gelukkig zijn! Van het een komt het ander. Aan de waterkant van Harderwijk woont een vriend in het monument 'Vanghentoren'. In zijn tuin staat de enige overgebleven Present van Harderwijk, een kruising tussen Notarisappel en Present van Engeland. Fantastische appel, maar helaas wegkwijnend. Hebben we dus onlangs gered! Enkele takjes verblijven nu bij het Olde Ras om geënt te worden. Voor alle zekerheid heb ik ook een paar takjes naar de polder gebracht, naar een professioneel bedrijf. Ik ben nu ineens de trotse bezitter van 8 miniboompjes, die we met zorg groot gaan brengen om daarna adoptieouders te vinden. Ik voel me een soort vader, zit elke dag even op de knieën om te kijken of er al wat 'beweegt'.

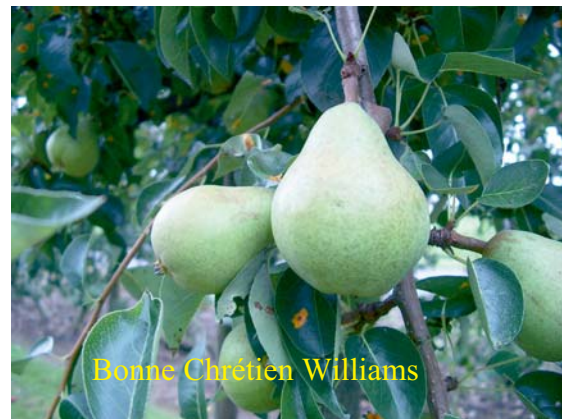
Mijn vrouw vraagt zich af of het nog wel goed met me komt.

Perebloesem; zullen het allemaal peertjes worden?

Rede Williams

Bonne Chrétien Williams

TEKST: RENÉ MAAS; FOTOGRAFIE: BENNIE GIESEN 2011 ©